# Yhdeksän suurimman lukiokoulutuksen järjestäjän lausunto sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta (HE 35/2026 vp)

Sivistysvaliokuntaa varten lausunnon antaja pitää hallituksen esitystä perusopetuslain muuttamisesta erittäin perusteltuna ja ajankohtaisena. Esityksen tavoitteet arvioinnin yhtenäistämisestä, vähimmäisosaamisen määrittelystä ja opinnoissa etenemisen selkeyttämisestä vastaavat laajaan ja pitkään jatkuneeseen haasteeseen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä: perusopetuksen oppimistulokset ovat heikentyneet jo useiden vuosien ajan, samanaikaisesti kun oppilasaines on moninaistunut ja osaamisvaatimukset toisen asteen ja korkea-asteen jatko-opinnoissa ovat kasvaneet.

Lausunto painottaa erityisesti lukiokoulutukseen siirtymistä (nivelvaihe), koska perusopetuksen päättövaiheen osaaminen ja päättöarvioinnin luotettavuus ovat ratkaisevia opiskelijan oikeusturvan, koulutuspolun sujuvuuden sekä lukiokoulutuksen opetuksen edellytysten kannalta. Esityksessä on kannatettavaa se, että se pyrkii vahvistamaan yhteisiä vähimmäisvaatimuksia ja tekemään oppimisen tuen sekä etenemisen pelisäännöistä nykyistä läpinäkyvämpiä oppilaalle, huoltajalle ja vastaanottaville oppilaitoksille.

**Arvioinnin yhtenäistäminen ja vähimmäisosaaminen**

Arvioinnin yhtenäistämistä voidaan pitää välttämättömänä, jotta perusopetuksen päättöarvosanat heijastavat oppilaan todellista osaamista yhdenvertaisesti riippumatta opettajasta, koulusta tai kunnasta. Päättöarvosanoilla on käytännössä merkittävä ohjausvaikutus: ne vaikuttavat toisen asteen valintoihin, opiskelumotivaatioon ja kokemukseen koulutuksellisesta oikeudenmukaisuudesta.

Vähimmäisosaamisen määrittely voi tukea sekä oppilaan että opettajan työtä, kun tavoitteet ovat ymmärrettäviä ja kytkeytyvät opetussuunnitelman perusteisiin. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, ettei vähimmäistaso ohjaa opetusta kaventumaan minimitavoitteiden varaan, vaan että se toimii perustana, jonka päälle rakennetaan laaja-alaisia valmiuksia (esimerkiksi tiedonhaku, kriittinen lukutaito ja ongelmanratkaisu).

Jotta arvioinnin yhtenäistämisen tavoite toteutuu, tarvitaan valtakunnallisesti johdonmukaista ohjausta sekä koulutuksen järjestäjien sisäistä arviointikäytäntöjen kehittämistä. Erityisen tärkeää on varmistaa opettajien riittävä täydennyskoulutus arviointikriteerien soveltamisesta sekä mahdollisuudet yhteisölliseen arviointikeskusteluun. Lisäksi esityksen vaikutuksia tulee seurata systemaattisesti esimerkiksi päättöarvosanojen jakaumien, nivelvaiheen opintomenestyksen ja opiskelijoiden tuen tarpeen näkökulmasta.

**Perusopetuksen osaamistason nosto lukiokoulutuksen näkökulmasta**

Lukiokoulutuksen näkökulmasta perusopetuksen osaamistason vahvistaminen on keskeinen rakenteellinen kysymys. Lukio-opinnot edellyttävät hyvää lukutaitoa, riittäviä matemaattisia valmiuksia, kykyä käsitteelliseen ajatteluun sekä valmiutta opiskella vaativia, abstrakteja sisältöjä pitkälti tekstien ja itseohjautuvan työskentelyn varassa. Mikäli perusopetuksen päättövaiheessa syntyy osaamisvajetta, se näkyy lukiossa nopeasti opintojen kuormittavuutena, keskeyttämisriskin kasvuna ja tuen tarpeena.

Esityksen tavoitteita voidaan tukea myös kehittämällä nivelvaiheen käytäntöjä. Lukion kannalta on olennaista, että opiskelijan osaamisen ja tuen tarpeen tieto siirtyy tarkoituksenmukaisesti ja tietosuojan huomioiden. Selkeämpi käsitys vähimmäisosaamisesta ja oppimisen etenemisen ehdoista parantaa edellytyksiä kohdentaa ohjausta ja tukea jo opintojen alussa.

Perusopetuksen osaamistason vahvistaminen edellyttää käytännössä riittäviä oppimisen tuen resursseja ja toimivia pedagogisia järjestelyjä. Mikäli oppilas etenee luokka-asteelta toiselle ilman keskeisten perustaitojen vahvistumista, korjaava työ siirtyy toisen asteen vastuulle tilanteessa, jossa opetussuunnitelman tavoitteet ovat jo olennaisesti vaativampia. Siksi esityksen tavoitteiden rinnalla tulee huolehtia siitä, että perusopetuksessa on tosiasialliset edellytykset tarjota oikea-aikaista tukea ja tehostettua opetusta.

Oppilaiden osaamisen kehittymistä tulee seurata koko perusopetuksen ajan. Osaamisen tasoa tulee arvioida 2.-, 6.- ja 9.-luokan päätteeksi. Perusopetuksen opetussuunnitelmaan tulee saada tarkemmat arviointikriteerit, joita myös noudatetaan. Lukiokoulutus ei ota kantaa, toteutetaanko valtakunnallisia kokeita peruskouluissa yhdessä tai useammassa oppiaineessa tavoitteisiin pääsemiseksi.

**Monikielisten oppilaiden määrän kasvu ja kielitaidon merkitys**

Monikielisten oppilaiden määrän kasvu korostaa opetuskielen osaamisen merkitystä. Puutteellinen kielitaito heijastuu kaikkiin oppiaineisiin, sillä oppiminen tapahtuu suurelta osin kielen varassa: käsitteet, ohjeet, arviointikriteerit ja oppimateriaalit edellyttävät sekä peruslukutaitoa että akateemista kielitaitoa. Tämä korostuu erityisesti lukiokoulutukseen siirryttäessä, jossa tekstien määrä, abstraktiotaso ja itsenäisen työskentelyn osuus lisääntyvät. Lukiokoulutukseen hakeutuu nyt liian vähän monikielisiä oppilaita ja heidän osuutta tulee nostaa, jotta voidaan päästä siihen tavoitteeseen, että korkeakoulututkintojen määrää voidaan kasvattaa.

Lausunnon antaja pitää tärkeänä, että esityksen tavoitteet arvioinnin selkeyttämisestä toteutetaan kielitietoisesti. Monikielisille oppilaille tulee varmistaa riittävä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetus sekä mahdollisuudet tukiopetukseen ja oppimisen tukeen siten, että arviointi kohdistuu mahdollisimman hyvin oppiaineen ydinsisältöihin eikä kohtuuttomasti kielellisiin sivuvaatimuksiin. Samalla on perusteltua, että opetuskielen vähimmäisosaamisen taso tehdään läpinäkyväksi, jotta oppilaalla on realistinen käsitys jatko-opintojen vaatimuksista ja tarvitsemistaan tukitoimista. Suomi/ruotsi toisena kielenä

opetusaikaa tulee rajata esimerkiksi viiteen vuoteen ja tulee harkita, onko Suomessa syntyneellä monikieliselle lainkaan S2/R2-ryhmä ollenkaan sopiva paikka.

Kielitaidon vahvistaminen edellyttää myös toimivaa yhteistyötä huoltajien kanssa sekä koulun arjessa toteutuvaa kielitietoista toimintakulttuuria. Oppilaan kielellistä kehitystä voidaan tukea esimerkiksi selkeillä oppimistehtävillä, käsitteiden systemaattisella opettamisella, lukemisen ja kirjoittamisen harjoittelulla kaikissa oppiaineissa sekä riittävällä ohjauksella siihen, miten oppilas rakentaa opiskelurutiineja ja hyödyntää oppimateriaaleja. Myös oppilaan vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia tulee kehittää erityisesti monikielisten oppilaiden osalta.

**Kotimaisten kielten opetuksen tehostaminen**

Kotimaisten kielten – suomen ja ruotsin – opetusta tulee vahvistaa perusopetuksessa. Lukemisen, kirjoittamisen ja akateemisen kielitaidon vahvistaminen on edellytys jatko-opintokelpoisuudelle sekä yhdenvertaisille koulutuspoluille. Erityisesti päättövaiheessa on tärkeää varmistaa, että oppilas kykenee ymmärtämään oppikirjatekstejä, tuottamaan asiatekstiä sekä seuraamaan opetusta ja arviointia, joissa käytetään oppiainekohtaista käsitteistöä.

Kotimaisten kielten opetuksen vahvistaminen on myös laajempi sivistyksellinen kysymys: lukemisen sujuvuus ja luetun ymmärtäminen vaikuttavat oppimiseen kaikissa oppiaineissa. Siksi lukemista edistävien käytäntöjen (esimerkiksi säännöllinen ohjattu lukeminen, kirjallisuuden monipuolinen käyttö sekä kirjasto- ja kotiyhteistyö) tulee olla osa koulun toimintakulttuuria, ei vain yksittäisen oppiaineen vastuulla.

Toimeenpanon kannalta keskeistä on, että koulutuksen järjestäjillä on riittävät resurssit ja osaaminen kehittää kielen opetusta ja kielitietoista pedagogiikkaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi ryhmäkokojen hallintaa, samanaikaisopetuksen ja erityisopetuksen mahdollisuuksia, oppimateriaalien ajantasaisuutta sekä opettajien täydennyskoulutusta. Ilman näitä edellytyksiä riskinä on, että lain tavoitteet jäävät muodollisiksi eivätkä muutu käytännön opetustyöksi ja oppilaiden osaamiseksi.

**Opinnoissa etenemisen selkeyttäminen ja oppimisen tuki**

Etenemisen pelisääntöjen selkeyttäminen on kannatettavaa, mikäli se lisää ennakoitavuutta ja turvaa oppilaan oikeuden saada tukea ajoissa. Keskeistä on, että mahdolliset päätökset etenemisestä, osaamisen täydentämisestä tai tukitoimien tehostamisesta tehdään pedagogisesti perustellusti ja riittävän varhain, jotta oppilaalle ei muodostu kasautuvia oppimisaukkoja.

Lisäksi on tärkeää, että arviointi ja oppimisen tuki muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden: arvioinnin tulee tuottaa tietoa oppimisen edistymisestä ja tuen tarpeesta, ja vastaavasti tukitoimien tulee näkyä oppilaan mahdollisuutena osoittaa osaamistaan. Huoltajien tiedonsaannin ja osallistumisen näkökulmasta selkeät, yhteismitalliset kuvaukset osaamisesta ja etenemisestä helpottavat myös kodin ja koulun yhteistyötä

erityisesti silloin, kun oppilaalla on tuen tarvetta tai opetuskielen taidon vahvistamisen tarvetta.

Tiivistelmä

Hallituksen esitys on ajankohtainen ja tarpeellinen. Se tukee perusopetuksen osaamistason vahvistamista, lisää päättöarvioinnin vertailtavuutta ja luotettavuutta sekä selkeyttää opinnoissa etenemisen periaatteita. Näillä toimilla on myönteinen vaikutus nivelvaiheeseen ja toisen asteen opintojen suorittamisen edellytyksiin, kun lukio-opiskelijaksi tulevien perustaidot ja osaamisen kuvaukset ovat aiempaa johdonmukaisempia.

Lausunnon antaja korostaa, että tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittäviä toimeenpanon edellytyksiä: perusopetuksen opettajien täydennyskoulutusta, yhteisiä arviointikäytäntöjä tukevaa ohjausta sekä oppimisen tuen resursseja. Erityisesti kotimaisten kielten ja opetuskielen osaamisen vahvistaminen tulee nähdä läpileikkaavana edellytyksenä sekä oppimisen yhdenvertaisuudelle että lukiokoulutuksen laadun turvaamiselle.

22.4.2026

Tarja Aro-Kuuskoski, Helsingin kaupunki

Jussi Paavola, Espoon kaupunki

Mari Aalto, Tampereen kaupunki

Ari Ranki, Vantaan kaupunki

Pekka Fredriksson, Oulun kaupunki

Timo Jalonen, Turun kaupunki

Samuli Laitinen, Gradia (Jyväskylä)

Silja Silvennoinen, Kuopion kaupunki

Jyrki Rosti, Lahden kaupunki